

Globalizace

- Globální = souhrnný, týkající se celého světa
- Pojem **globalizace** poprvé použil americký ekonom Theodore Levitt v roce 1985 k popisu vývoje světového hospodářství v období sedmdesátých let 20. století.
- X **mondializace** čili “zesvětovění” (francouzské označení)
- Deglobalizace

Globalizace

- „Intenzifikace společenských vztahů na celosvětové úrovni, která vede k propojování velmi vzdálených lokalit takovým způsobem, že místní události jsou formovány událostmi dějícími se na míle daleko a naopak“ (GIDDENS 1990)
- „V daném kontextu lze globalizaci definovat jako všeobecné uvolňování bariér mezinárodního obchodu, migrace, toků kapitálů, transferů technologie a zahraničních investic.“ (FÁREK, KRAFT 2012)
- „Zintenzivnění nadnárodních interakcí, které podporují vznik nadnárodních struktur a globální integrace kulturních, ekonomických, environmentálních, politických, technologických a sociálních procesů na globální, nadnárodní, národní, regionální a lokální úrovni“. (RENNEN, MARTENS 2003)
- „Jako proces vytváření vazeb a jejich sítí propojujících aktéry na transkontinentálních vzdálenostech, proces zprostředkovávaný nejrůznějšími toky, včetně pohybu lidí, informací, myšlenek, kapitálu, zboží a služeb“ (DREHER 2006)

Vývojové etapy globalizace

- 1) Půlstoletí do 1. světové války (19. stol.) - první globalizační století
 - Meziválečné období
- 2) Poválečná fáze od 50. let do 80. let 20. stol.
- 3) Přelom 80. a 90. let 20. stol. do současnosti

První globalizační století

- Období mezi rokem 1870-1914
- Etapa **internacionalizace** (spojená především s rozvojem exportu a volného obchodu)
- Rychlý růst globální ekonomiky v důsledku:
 - expanze mezinárodního obchodu,
 - zvýšené kapitálové mobility
 - masivní migrace pracovní síly.
- Vlna globální integrace byla umožněna:
 - značným poklesem dopravních nákladů
 - pokrokem v komunikačních zařízeních
 - snižováním obchodních bariér.

Meziválečné období

- V meziválečném období reagovaly vlády na zhoršenou ekonomickou situaci protekcionistickou politikou s cílem podpořit domácí produkci.
- Zvýšení tarifů a restrikce dovozů mělo za následek:
 - pokles objemu světového obchodu
 - snížení kapitálových toků.
- Protekcionistická politika vedla :
 - k prohloubení světové deprese
 - přetrvávající nezaměstnanosti v mnoha zemích.
- **Důsledkem** meziválečného vývoje byl pokles celosvětového ekonomického růstu o jednu třetinu.

Poválečná fáze od 50. let do 80. let 20. stol.

- Úsilí směřovalo k upevnění mezinárodní ekonomické integrace.
- Etapa transnacionality (spojená především s vývozem kapitálu)
- Vznikaly mezinárodní organizace.
- Docházelo k odstraňování meziválečných bariér (ty omezovaly obchod se zbožím, službami a také pohyb kapitálu).
- Pro obnovení globálního pořádku bylo důležitou podmínkou angažovanost USA a snaha evropských států obnovit obchod nejen v rámci Evropy.
- Po roce 1945 - urychlení technologického pokroku (oblast komunikace a osobních počítačů), snižování dopravních i komunikačních nákladů.

Přelom 80. a 90. let 20. stol. do současnosti

- Etapa soudobé globalizace (spojená s formováním celosvětové výrobní a informační sítě)
- Nové trhy (zahraniční směna i kapitálové toky jsou propojeny globálně a operuje se s nimi v reálném čase po 24 hodin denně)
- Nové nástroje (internet,...)
- Noví aktéři (Světová obchodní organizace, regionální bloky EU,...)
- Noví aktéři (nadmárodní společnosti, transnacionální společnosti)
- Nová pravidla a normy

Úrovně (rozměry) globalizace

- Technická globalizace
- Ekonomická globalizace
- Sociální globalizace
- Politická a kulturní globalizace

Technická globalizace

- Technický rozvoj vede k vytvoření technických prostředků pro stlačení času a prostoru, které je tak charakteristické pro globalizaci.
- Po 2. světové válce tzv. **druhá vědecká revoluce** - rozvoj teorie relativity, kvantové teorie a molekulární biologie.
- v 50. a 60. letech 20. stol. tzv. třetí průmyslová (technologická) revoluce - **vědeckotechnická revoluce** - rozvoj syntetické chemie, komunikační techniky (např. vynález radaru), elektroniky, jaderné energie a kosmonautiky.
- od 70. let dvacátého století tzv. čtvrtá průmyslová (technologická) revoluce - **informační revoluce**. Je spojena s hledáním nových zdrojů energie (termojaderná syntéza, sluneční či geotermální energie), nových informačních technologií (na bázi vynálezu mikroprocesoru a rozvoje internetu), nových průmyslových biotechnologií, nových metod zpracování surovin a materiálů (vznik tzv. špičkových technologií (high technologies))

Ekonomická globalizace

Ekonomická globalizace představuje:

“integraci řízení a organizaci na světové úrovni dosahovanou na základě internacionalizace vlastnictví výrobních kapacit prostřednictvím nadnárodních společností”

Zahrnuje:

- globalizaci finančních toků (banky a kapitálové trhy),
- globalizaci energetických zdrojů (elektřina, ropa, zemní plyn, uhlí apod.),
- globalizaci informačních toků (médiá, komunikace),
- globalizaci obchodu (zboží a služeb),
- globalizaci trhu práce (zaměstnanci a dělníci).

Sociální globalizace

- Sociální globalizace znamená formování nadnárodních sociálních prostorů lidských činností.
- Nadnárodní prostory jsou tvořeny sítěmi sociálních směn věcí, symbolů, myšlenek, poznatků a lidí (nadanárodní síťové podniky, síť nevládních organizací, hnutí, skupin zájmu i nátlaku, televizuualizované sítě - telematické prostory, kyberprostorové toky informací atd.). V tomto smyslu globalizace je vlastně procesem vytváření síťové společnosti.
- Velmi závažné sociální důsledky globalizace představují: nárůst sociálních nerovností, nezaměstnanosti, kriminality, pirátství, etnických konfliktů, zrychlení rozkladu rodiny atd. To vede k oslabování sociální soudržnosti a lidské solidarity, k chudnutí, marginalizaci nebo nedobrovolnému vyloučení celých sociálních skupin či vrstev obyvatelstva.

Politická a kulturní globalizace

- Jedná se o pokles významu národních států. Jejich moc je oslabována mnoha faktory - zapojováním států do mezinárodní ekonomické a politické integrace, snahou regionů (územních samospráv) o větší samostatnost a nárůstem **moci nadnárodních korporací**.
- Úloha vlády se postupně redukuje jenom na zajišťování veřejných služeb, infrastruktury a ochranu světového systému volného obchodu.
- Vzniká tzv. tržní diktatura (svrchovanost národních států zaniká a politici se stávají pomocníky kapitálu) a “mediální demokracie” (o vítězích ve volbách rozhodují peníze).

Geografické dopady globalizace

- **společenské:**

- prohlubující se sociální a ekonomická nerovnoměrnost
- zrychlení a zvýšení pohybu, komunikace a sociálních kontaktů v prostoru
- vývoj IT technologií a jejich používání
- dochází k přerozdělení hospodářské moci
- změny na trhu práce
- vliv na sub/urbanizaci, infrastrukturu i denní potřeby obyvatel
- destrukce místních kultur

- **makrogeografické:**

- vytváření nové hierarchie světových měst, propojených aktivitami nadnárodních společností v oblasti výrobních služeb
- intenzifikace ekonomické provázanosti vyspělých zemí
- nová prostorová dělba práce mezi vyspělými zeměmi světového jádra a nově industrializovanými zeměmi světové semiperiferie
- prohlubující se izolace zemí světové periferie

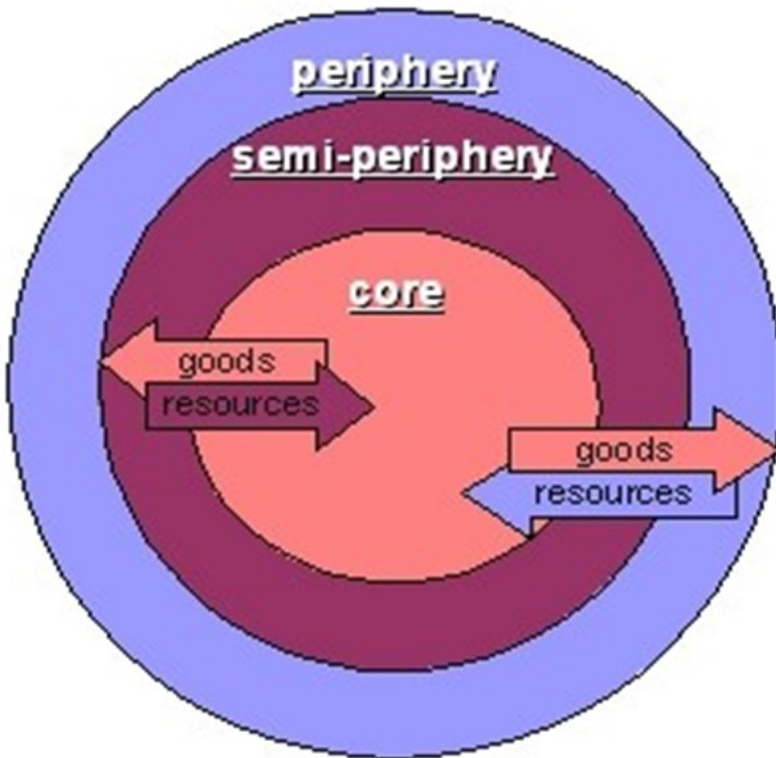
Wallersteinův model – world system theory

- svět se dělí do tří oblastí: jádro, periferie a semi-periferie

jádro má vysokou úroveň technického rozvoje a vyrábí komplexní produkty

periferie dodává jádru suroviny, zemědělské produkty a levnou pracovní sílu (hospodářská výměna mezi centrem a periferií se koná za nerovných podmínek: periferie je nucena prodávat své výrobky za nízké ceny, ale musí kupovat produkty jádra za poměrně vysoké ceny)

'semi-periferie, působí jako periferie pro jádro, ale zároveň i jako jádro pro jinou periferii (koncem 20. století by do této zóny patřily např. východní Evropa, Čína, Brazílie nebo Mexiko)

Nová mezinárodní dělba práce

USA Západní Evropa Japonsko	Světové jádro	Sídlo a vedení Globální služby Globální obchod Výzkum
Střední Evropa	Světová semiperiférie	Montážní provozy Kompletace Vývoj a řízení
Jižní Amerika Jižní Asie Jihovýchodní Asie	Světová periférie	Výroba